

Helena Markusková Luzsicza, a közvetítő

Az Ernest Zmeták Művészeti Galéria programjában kulcsszerepet játszik a régió képzőművészetének valamint a szlovák-magyar kapcsolatok feltérképezése. Az érsekújvári Luzsicza Lajos (1920–2005) születésének századik évfordulójáról a galéria a szlovák-magyar színtéren kifejtett művészeti-szervezői tevékenységének bemutatásával emlékezik meg. Első ízben vázolja a szervező-művész pályájának kontextusait retrospektív formában – új összefüggéseket feltárva.

Luzsicza Lajos pályakezdése szorosan kapcsolódik szülővárosának az első Csehszlovák repulika-beli multikulturális környezetéhez. A gimnáziumban, a festő, néprajz iránt érdeklődő és múzeumalapító Thain János tanította, aki felhívta figyelmét a városban kiállító cseh és szlovák művészek munkáira is. Diákként, a helybeli „bohémkörben” forgolódott, melynek Ernest Zmeták és Vágovits Károly festők, valamint Nagyfalussy István, költő voltak tagjai.

Budapesten, a Képzőművészeti Főiskolán, Aba-Novák Vilmosnál, Kontuly Bélánál és Kmetty Jánosnál folytatott tanulmányai alatt (1940–1947), a neoklasszicizmus és a modernizmus irányzatain alapuló hagyományos képzésben részesült. Meghatározóak voltak a második világháború idején katonaként megélt tapasztalatai a franciaországi fogolytáborokban (1945–1946). Hazatérte után befejezte főiskolai tanulmányait, majd Tatabányán működött, ahol megalapította a Tatabányai Bányász Szabadiskolát.

Az ötvenes években kezdődött két szálon futó pályája, melynek során különböző pozíciókat töltött be. Dolgozott a Népművelési Minisztériumban, főiskolai tanár, illetve a Magyar Képző- és Iparművészeti Társulat igazgatója volt. Majd Magyarország legnagyobb kiállítási intézménye, a Műcsarnok igazgatója lett (1956–1959). A forradalom utáni korszakban nyitottabb kiállítási politikát preferált, teret biztosított a progresszív tendenciáknak. A Műcsarnokban



Fotódokumentumok a *Luzsicza, a közvetítő* című kiállításon



Az Ernest Zmeták Művészeti Galériában rendezett kiállítás enteriőre



Feleségem arcképe és Kettős arckép, 1949

megrendezett átütő erejű Tavaszi Tárlat (1957) gesztora volt, ahol a szocreál évei után először szerepeltek az absztrakció képviselői is. Szerepe volt Kassák Lajos, háború utáni első kiállítása létrejöttében a Csók István Galériában (1957). Ehhez a korszakhoz kötődik a szlovák-magyar szintéren kifejtett művészeti-szervezői tevékenységének első időszaka (1956–1959). Cserekiállítások révén, kulturális párbeszédre törekedett. A szlovák művészet klasszikusainak kiállításait kezdeményezte Budapesten (Vincent Hložník, 1957, Miloš Alexander Bazovský, 1957, Janko Alexy, 1958, Modern szlovák művészet, 1960). Viszonzásképp „elhozta” Csehszlovákiába a magyar klasszikusok kiállításait (Bernáth Aurél, 1957, Szőnyi István – Medgyessy Ferenc, 1957, Prága, Kisfaludy Stróbl Zsigmond, SNG, Pozsony, 1959). Szerepét „kulturális misszióként” fogta fel – közvetített a szomszédos országok között.

A szlovák-magyar szintéren folytatott művészeti-szervezői aktivitásainak második korszaka, szorosán kötődik lokálpatriotizmusához. Kezdeményezte a Kassák Lajos hagyaték egy részének Érsekújvárra kerülését (1982–1983), bekapcsolódott a művész állandó kiállításának megvalósításába (1986), örködött „kultusza” fölé. Luzsicza Lajos indítványozására adományozta Borsos Miklós Kassák Lajos büsztjét Érsekújvárra, melynek anabázisa öt évig tartott.

Művészeti-szervezői tevékenységének harmadik, zárókorszaka, a bársonyos forradalom után érte el tetőfokát. A mečiarizmus évei alatt, a szlovák-magyar kapcsolatok javításán dolgozott: a Kortárs Magyar Galéria megalapítását kezdeményezte Dunaszerdahelyen (1994–1997). Egyben a Kortárs Szlovák Galéria alapításának ötletét vetette fel, Békéscsabán...

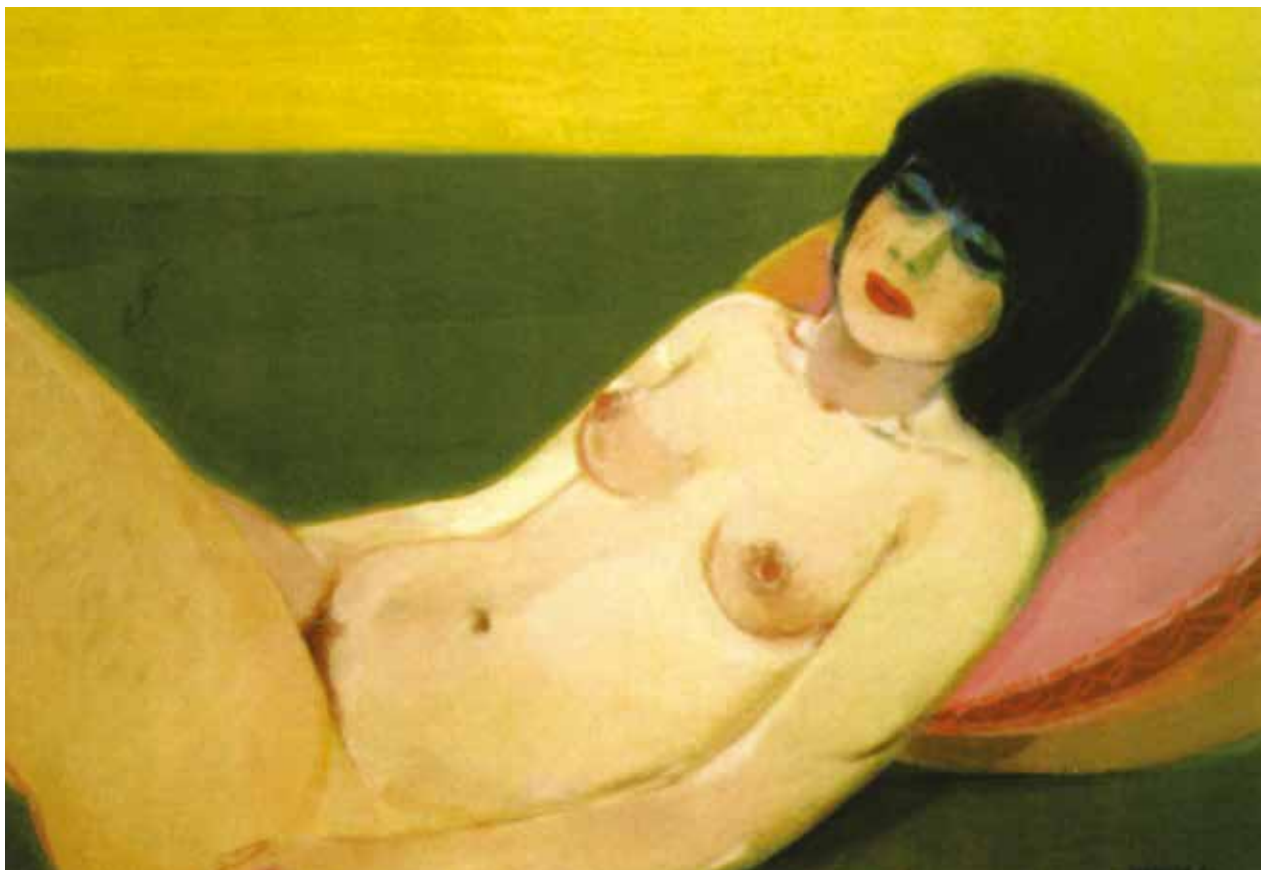
„Együttal” rajzolt és festett. Pályája kezdetén, az érsekújvári tájat festette, a fogolytáborban rabtársainak életét rajzolta, a Műcsarnokban, eszmecsere közben karikatúrákat készített művészekről, Szlovákiában M. A. Bazovskýval festett, akinek hatásának nyomai olvashatóak tömör nyelvezetében. A 90-es években, a klasszikus modernizmus képviselőivel (Kmetty János, Barcsay Jenő, Kassák Lajos) és képzőművész gyermekeivel (Stiller-Luzsicza Ágnes, Luzsicza Árpád) folytatott párbeszéd során, az absztrakció felé fordult.

Író képzőművészként, saját koráról két olvasmányos önéletrajzban vallott (Ifjúságom, Érsekújvár!, 1989, Hétköznapiak – Képzőművészetünk sorsdöntő évei 1945–1960, 1994).

A kiállítás metaforikus ívben végigvezet pályáján, tanulóéveitől – utolsó korszakáig – érzékeltetve kortársaival folytatott párbeszédét. Ráadás képpen különlegessége – a galéria archívumából származó fotódokumentáció, mely először kerül közönség elé.



Völgyben / 1957



Naposzó / 1983



Nagyvaros / 1995



Lúszicza Lajos / Domboldal, 1962



Lúszicza Lajos / Tábor, 1960